

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

РЕДИЧ Анастасія Павлівна

УДК 336.744:336.71(477)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
«Іноземний капітал у банківському секторі України:
загрози та перспективи»

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Анастасія РЕДИЧ

Керівник роботи
СТОЙКО Олег Якович
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, професор Малюга Наталія Михайлівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2025 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____ Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Анастасія Павлівна РЕДИЧ** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«__» грудня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Редич А. П. Іноземний капітал у банківському секторі: загрози та перспективи. – *Кваліфікаційна робота на правах рукопису.*

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні, методичні та прикладні аспекти функціонування іноземного капіталу в банківській системі України в умовах повномасштабної війни. Проаналізовано особливості участі іноземних банків, зміни у структурі банківського сектору та ключові тенденції їх діяльності в кризових умовах. Оцінено вплив іноземного капіталу на фінансову стійкість і розвиток банківської системи. На основі сценарного підходу та моделювання IDEF0 визначено можливі напрями його участі у післявоєнний період. Сформовано практичні рекомендації щодо вдосконалення регулювання, підвищення прозорості та оптимального використання іноземного капіталу у банківській системі України.

Ключові слова: іноземний капітал; іноземні банки; банківська система України; фінансова стійкість; регулювання; IDEF0; післявоєнне відновлення.

ABSTRACT

Redych A. P. Foreign Capital in the Banking Sector: Threats and Prospects. - *Qualification work on the rights of a manuscript.*

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 – Finance, banking, insurance and stock market. – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

This qualification thesis examines the theoretical, methodological, and applied aspects of the functioning of foreign capital in the banking system of Ukraine under the conditions of full-scale war. The study analyzes the participation of foreign banks, structural changes in the banking sector, and key behavioral trends in crisis conditions. The impact of foreign capital on the financial stability and development of the banking system is assessed. Using a scenario-based approach and IDEF0 functional modeling, the thesis identifies potential directions for foreign capital involvement in the post-war period. Practical recommendations are proposed to improve regulatory policy, enhance market transparency, and ensure the optimal use of foreign capital in Ukraine's banking system.

Keywords: foreign capital; foreign banks; banking system of Ukraine; financial stability; regulation; IDEF0; post-war recovery.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ	8
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	13
Висновки до розділу 2	21
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ	23
Висновки до розділу 3.	31
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження та аналіз останніх досліджень.

Іноземний капітал є важливим чинником розвитку банківської системи України, особливо в умовах глобалізації та тривалих економічних і політичних криз. Інтеграція до європейського фінансового простору та впровадження стандартів ЄС посилюють потребу у використанні іноземного капіталу як джерела технологій, управлінських практик та інновацій. Водночас його застосування супроводжується ризиками: залежністю від зовнішніх інвесторів, можливим відтоком ресурсів і посиленням валютних дисбалансів, що особливо загострилося у воєнний період. Це формує потребу у визначенні перспектив, стійкості та ефективності подальшого залучення такого капіталу.

Питання іноземного капіталу досліджують багато українських і зарубіжних науковців, серед яких Ющик Ю та Н. Мороз [37], М. Наквацький та О. Червінська [16], Д. Стебляк та Ю. Білавич [28], І. Хома та С. Папірник [35], Л. Сус та К. Овсійчук [33], а також Дж. Стігліц [40], Р. Левін [39]. Проте недостатньо вивченими залишаються окремі аспекти його функціонування в умовах повномасштабної війни.

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження кваліфікаційної роботи є визначення загроз та перспектив використання іноземного капіталу в банківському секторі України в умовах повномасштабної війни, економічної невизначеності та євроінтеграційних процесів.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- узагальнити теоретичні підходи до розуміння сутності іноземного капіталу у банківській сфері;
- дослідити сучасний стан і тенденції функціонування іноземного капіталу в банківському секторі України;
- проаналізувати вплив іноземних банків на фінансову стійкість, ліквідність та розвиток вітчизняної банківської системи;

- виявити ризики, загрози та проблеми, пов'язані з участю іноземного капіталу у банківському секторі нашої держави;
- оцінити перспективи та уточнити можливі сценарії розвитку участі іноземного капіталу у післявоєнний період.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес функціонування іноземного капіталу у банківському секторі.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних і прикладних аспектів функціонування іноземного капіталу в банківському секторі України.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи індукції, дедукції, аналізу та синтезу для розкриття теоретичних засад іноземного капіталу. Статистичні, табличні та графічні методи застосовано для оцінки тенденцій його функціонування в банківському секторі України. Монографічний метод використано для вивчення особливостей діяльності іноземних банків у кризових умовах. Метод функціонального моделювання (IDEF0) дав змогу структурно відобразити ключові процеси впливу капіталу іноземного походження на вітчизняний банківський сектор.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі уточнено специфіку діяльності зарубіжного капіталу в банківському секторі України в умовах повномасштабної війни; виявлено трансформації у структурі сектору та поведінці іноземних банків внаслідок кризових процесів і скорочення мережі відділень; узагальнено можливі сценарії впливу іноземного капіталу на банківську систему у післявоєнний період із використанням сучасних прогнозних методів; поглиблено оцінку ризиків та загроз, притаманних високій частці іноземного капіталу в структурі статутного капіталу українських банків.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Практичне значення роботи полягає у можливості використання отриманих висновків, сценаріїв та моделей IDEF0 для вдосконалення регулювання іноземного капіталу, посилення фінансової стійкості банків та підвищення ефективності взаємодії України з міжнародними фінансовими інституціями у післявоєнний період.

Інформаційна база дослідження: наукові публікації українських та зарубіжних дослідників з проблематики іноземного капіталу, законодавчі та нормативні акти України, зокрема Закон «Про банки і банківську діяльність», статистичні дані Національного банку України, матеріали міжнародних організацій та праці зарубіжних економістів.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи були викладені в тезах автора на тему:

1. Теоретичні засади виникнення дефіциту бюджету та його впливу на економіку. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали ІХ науково-практичної студентської конференції (30 травня 2025 р.), Житомир : Поліський національний університет.

2. Сучасний стан функціонування іноземного капіталу у банківському секторі України. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 листопада 2025 р. Житомир : Поліський національний університет.

3. Перспективи використання іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі : *Студентські наукові читання 2025* : матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 27 листопада 2025 р. Житомир : Поліський національний університет.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, що налічує 41 найменування. Основну частину роботи викладено на 29 сторінках комп'ютерного тексту. Ілюстративний матеріал подано у вигляді 5 таблиць та 3 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ

У сучасних умовах глобалізації та фінансової інтеграції іноземний капітал набуває дедалі більшого значення як чинник розвитку банківської системи національної економіки. Присутність іноземного капіталу у банківському секторі зумовлює глибокі структурні трансформації, сприяє модернізації фінансової інфраструктури, забезпечує доступ до довгострокових ресурсів і сприяє впровадженню передових управлінських практик.

Оскільки іноземний капітал справляє значний вплив на функціонування та розвиток банківської системи, доцільним є детальне вивчення його сутності на основі публікацій вітчизняних науковців, які ґрунтовно досліджують цю проблематику. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти особливості впливу іноземного капіталу на банківський сектор України з урахуванням специфіки національного економічного середовища (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування сутності іноземного банківського капіталу вітчизняними дослідниками

Автор	Визначення
Я. Негода [17]	Іноземний капітал у банківській системі України – це капітал, що надходить від іноземних інвесторів і використовується для створення або поповнення статутного капіталу банківських установ, сприяючи підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності банківського сектору.
Д. Стебляк, Ю. Білавич [28]	Іноземний капітал у банківській системі – це інвестиції, що надходять від іноземних інвесторів у банківський сектор країни, сприяючи його розвитку та інтеграції у світову фінансову систему.
В. Степурко [29]	Іноземний капітал у банківській системі України – це фінансові ресурси, що надходять від іноземних інвесторів і використовуються для створення або поповнення статутного капіталу банківських установ, сприяючи підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності банківського сектору.
І. Хома, С. Папірник [35]	Банк з іноземним капіталом – це банківська установа, у якій частка статутного капіталу належить іноземним інвесторам, що дозволяє інтегрувати міжнародний досвід та практики в національну банківську систему.

Джерело: сформовано на основі [17; 28; 29; 35].

Аналіз підходів вітчизняних учених свідчить про багатогранність поняття іноземного капіталу, який залучається у банківську сферу – від форм власності до механізмів фінансування та організаційної присутності.

Важливо прийняти до уваги трактування поняття «банк з іноземним капіталом», що зазначене у законі України «Про банки і банківську діяльність» і трактується як «банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10%» [21].

Отож, теоретично сутність іноземного капіталу розглядається як сукупність інвестиційних ресурсів, що надходять у фінансову систему країни з-за кордону з метою отримання прибутку або впливу на прийняття управлінських рішень. У банківській сфері ці ресурси реалізуються через форми прямих іноземних інвестицій, міжбанківського кредитування, придбання акцій банків, відкриття дочірніх установ тощо [3].

Проблематика присутності іноземних банківських установ на ринку банківських послуг формує низку суперечливих підходів з боку зарубіжних науковців і практиків. На думку Дж. Стігліца, на сучасному етапі неможливо забезпечити повноцінне функціонування банківської системи без залучення іноземного капіталу, оскільки він сприяє інтеграції до глобального фінансового простору [40]. Р. Левін підкреслює, що іноземні банки приносять нові фінансові продукти, технології, покращують ефективність ринку та сприяють зниженню вартості капіталу [39].

У багатьох наукових дослідженнях вітчизняних дослідників відзначається позитивна роль діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, яка забезпечує «покращення якості фінансових послуг, впровадження новітніх технологій та підвищення ефективності банківської системи загалом, що сприяє зростанню конкуренції на ринку, зниженню вартості кредитних ресурсів для бізнесу та населення, а також підвищенню загальної прозорості та надійності банківської системи» [33].

Одночасно виокремлюються і негативні чинники функціонування іноземного банківського капіталу. Так, Хома І. та ін. вважають, що

«негативними наслідками діяльності іноземних банків в Україні є загроза монополізації ринку та втрати суверенітету у сфері здійснення монетарної політики, ускладнення банківського нагляду, зростання рівня чутливості вітчизняних банків до коливань на світових фінансових ринках, посилення іноземного контролю тощо» [35].

Оскільки, однією з основних функцій іноземного капіталу є забезпечення фінансової підтримки банківської системи, то у періоди нестачі внутрішніх ресурсів або нестабільності внутрішніх ринків, а також в умовах повномасштабної війни, яка відбувається на теренах нашої держави, саме іноземні інвестори часто виступають джерелом довгострокового фінансування. Такі вкладення сприяють капіталізації банків, покращенню їх ліквідності та платоспроможності [21].

Більше того, іноземні банки, які працюють в Україні через дочірні установи або шляхом володіння часткою в національних банках, часто приносять із собою сучасні банківські технології, інноваційні продукти та ефективні стандарти корпоративного управління. Така ситуація має позитивний вплив на конкурентоспроможність вітчизняної банківської системи та якісні характеристики банківських послуг.

Іноземний капітал також відіграє стабілізуючу роль у банківській системі, адже великі міжнародні структури мають вищий рівень довіри як з боку клієнтів, так і з боку міжнародних донорів та інвесторів. Присутність таких гравців здатна знизити ризики банківських криз і забезпечити доступ до зовнішніх ринків капіталу.

Водночас важливо враховувати й потенційні загрози, пов'язані з високою концентрацією іноземного капіталу. Зокрема, надмірна залежність від іноземних інвесторів може призвести до відтоку капіталу в періоди економічної або політичної нестабільності, а також зниження контролю держави над стратегічно важливими секторами економіки.

Відтак, іноземні інвестиції розглядаються як рушійна сила прогресу в банківській системі, оскільки сприяють посиленню конкуренції, впровадженню

інноваційних фінансових технологій, удосконаленню корпоративного управління, підвищенню капіталізації банків і загальному зростанню довіри до національної фінансової системи. Крім того, наявність міжнародних банківських структур забезпечує стабілізацію макрофінансових показників, знижує вартість капіталу та полегшує інтеграцію у світовий фінансовий простір. Водночас надмірна залежність від іноземного капіталу може створити структурну уразливість банківської системи у разі виникнення зовнішньоекономічних, геополітичних чи глобальних фінансових криз. Таким чином, роль іноземного капіталу у банківському секторі є комплексною та суперечливою: з одного боку – джерело розвитку, стабільності й інновацій; з іншого – потенційна зона ризику, що потребує зваженого регулювання та контролю.

Для проведення аналізу впливу іноземного капіталу на стабільність і розвиток банківської системи, можна розглянути кілька ключових показників, які наведені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Аналіз впливу іноземного капіталу на стабільність банківської системи

Показник	Вплив іноземного капіталу	Оцінка впливу (високий, середній, низький)
Ліквідність банків	Збільшує ліквідність за рахунок додаткових ресурсів	Високий
Кредитування економіки	Сприяє зростанню обсягів кредитування для підприємств і населення	Високий
Конкуренція на ринку	Підвищує конкуренцію, що веде до покращення якості послуг	Високий
Доступ до нових технологій	Забезпечує впровадження нових технологій і практик управління	Високий
Стабільність валютного курсу	Може впливати на стабільність через валютні коливання	Середній
Ризики фінансової залежності	Залежність від зовнішніх інвесторів може призвести до нестабільності	Високий
Залучення інвестицій	Сприяє залученню додаткових інвестицій в економіку	Високий
Регуляторні ризики	Зміни в законодавстві можуть вплинути на іноземні інвестиції	Середній

Джерело: власні дослідження.

Іноземний капітал має значний позитивний вплив на ліквідність, кредитування та конкуренцію в банківському секторі, що сприяє загальному розвитку економіки. Однак, існують ризики, пов'язані з фінансовою залежністю від зовнішніх інвесторів та можливими валютними коливаннями, які можуть негативно вплинути на стабільність банківської системи. Для зменшення ризиків важливо забезпечити стабільне регуляторне середовище, яке сприятиме залученню іноземного капіталу без загрози для фінансової стабільності.

Висновки до розділу 1

1. Встановлено, що іноземний капітал є одним з ключових факторів розвитку банківської системи, а його функціонування у банківській сфері має багатовимірне значення і впливає як на внутрішню стабільність фінансової системи, так і на її інтеграцію у глобальний фінансовий простір.

2. Визначено, що присутність іноземного банківського капіталу у вітчизняному банківському секторі характеризується двояко: з одного боку, він забезпечує економічний розвиток держави, а, з іншого – створює певні ризики і загрози для її фінансової стабільності.

3. Виявлено, що іноземний капітал у банківській сфері виконує не лише інвесторську, а й трансформаційну функцію, а саме: стимулює розвиток банківських послуг, підвищує фінансову інклюзію та конкурентоспроможність національної економіки.

4. Обґрунтовано, що поглиблення досліджень теоретичних аспектів іноземного капіталу дозволяє сформулювати більш збалансовану політику його регулювання, яка б сприяла залученню інвестицій за умови збереження контролю над стратегічними секторами національної економіки. Такий підхід є ключовим для забезпечення сталого розвитку банківської системи України в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Оцінка сучасного стану функціонування іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі є надзвичайно важливою, оскільки саме вона дозволяє комплексно визначити рівень стабільності та стійкості фінансової системи, виявити сильні та слабкі сторони її розвитку, оцінити ефективність залучення зовнішніх інвестицій, а також окреслити перспективи інтеграції у міжнародний фінансовий простір. Водночас така оцінка слугує базою для формування прогнозів розвитку банківського сектору та розробки державної політики, спрямованої на підвищення його конкурентоспроможності. Вона також має важливе прикладне значення, адже забезпечує прозорість функціонування фінансової системи та сприяє зростанню довіри з боку міжнародних партнерів, інвесторів і кредиторів [36].

Одним із ключових інструментів аналізу є вивчення кількості банків з іноземним капіталом. Цей показник відображає не лише масштаби інтеграції України у світову фінансову систему, але й рівень довіри іноземних інвесторів до національної економіки, а також стійкість іноземних банківських установ у кризові періоди. Дослідження динаміки змін у цій сфері дозволяє простежити, як зовнішньоекономічні та внутрішньополітичні чинники впливали на поведінку іноземних інвесторів у різні часові відрізки.

Визначення кількості та динаміки банків із часткою іноземного капіталу за 2016–2024 рр. є важливим етапом дослідження. Саме структурна побудова банківського сектору впливає на можливості залучення іноземних фінансових ресурсів, а відтак визначає спроможність нашої держави підтримувати економічне зростання та своєчасно реагувати на сучасні виклики глобалізованого середовища (рис. 2.1).

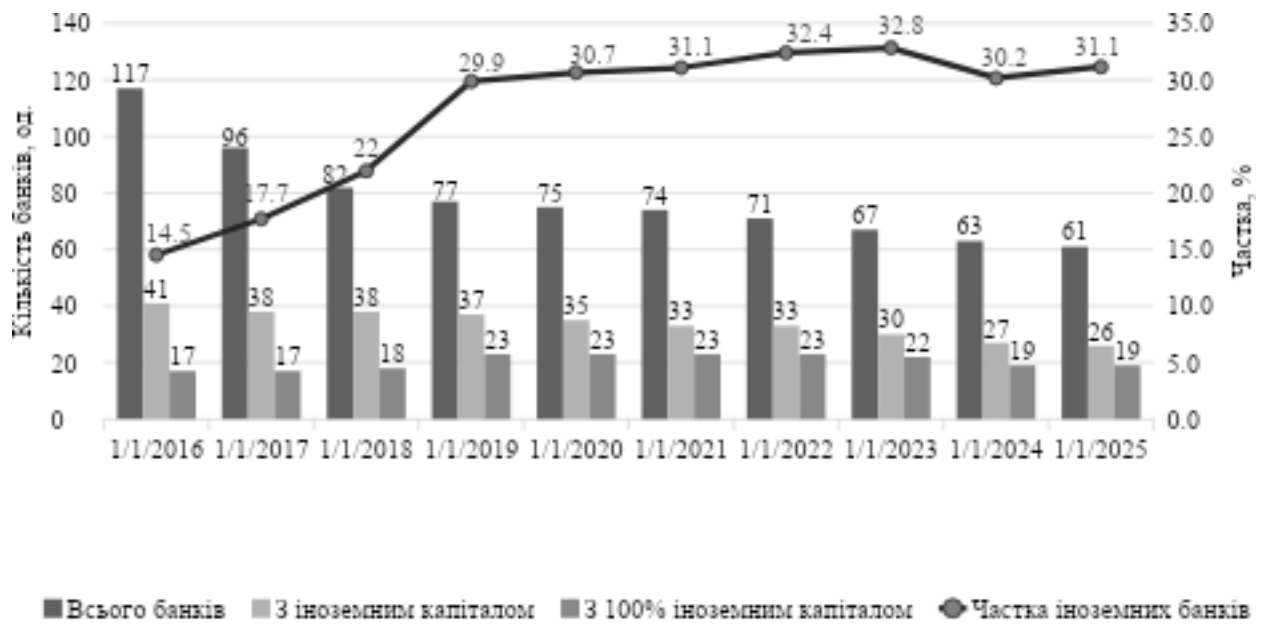

Рис. 2.1. Динаміка кількості комерційних банків та частка іноземних комерційних банків в банківському секторі України за 2016–2024 рр.

Джерело: складено за [10; 19].

Дані рис. 2.1 свідчать про значні структурні зміни банківської системи України за 2016-2024 рр., що відображається на кількісних показниках банків та динаміці присутності іноземного капіталу. Варто зазначити, що загальна кількість банків стабільно скорочувалася – зі 117 установ станом на 1 січня 2016 р. до 61 банку станом на 1 січня 2025 р. Це свідчить про масштабні процеси очищення банківського сектору, ініційовані Національним банком України з метою підвищення його фінансової стійкості, прозорості та довіри вкладників.

Паралельно із істотним загальним скороченням кількості банків, кількість установ з іноземним капіталом зменшилася не так різко – із 41 станом на 01.01.2016 р. до 26 станом на 01.01.2025 р. Водночас кількість банків зі 100 % іноземним капіталом у цей період зросла з 17 до 19 установ, тобто залишалася відносно стабільною. Це свідчить про те, що іноземні фінансові групи, попри кризові явища, не відмовилися від діяльності на українському ринку, а навпаки

– демонстрували відносну стійкість та довгострокову зацікавленість у збереженні присутності.

Найбільш показовою є динаміка частки банків з іноземним капіталом, яка зросла з 14,5 % станом на 01.01.2016 р. до 31,1 % станом на 01.01.2025 р. Зростання частки іноземного капіталу спостерігалось навіть на тлі загального скорочення кількості банків, що означає підвищення концентрації ринку та посилення ролі іноземних фінансових груп у національній банківській системі. Пік цього показника припав на 2023 р. – 32,8 %, після чого частка дещо знизилася, але залишилася на стабільно високому рівні. Такі тенденції свідчать про посилення структурної ваги іноземного капіталу у банківській системі України. Іноземні банки довели свою здатність підтримувати стабільність навіть у періоди воєнних та економічних викликів. Вони забезпечують доступ до міжнародних фінансових ресурсів, дотримуються високих стандартів корпоративного управління та ризик-менеджменту, що позитивно впливає на стійкість усієї банківської системи.

Водночас зростання їхньої частки означає і підвищення залежності від зовнішніх фінансових груп, що створює потенційні ризики у випадку зміни міжнародної кон'юнктури чи геополітичної ситуації. Це вимагає від держави формування збалансованої політики, спрямованої на підтримку стратегічної присутності іноземного капіталу за умови збереження фінансового суверенітету України.

Аналіз динаміки банківських відділень також є важливим інструментом оцінки структурних змін у банківській системі, особливо коли йдеться про іноземні банки. Саме їх мережа відображає ступінь присутності іноземного капіталу на українському ринку, рівень його активності та готовності працювати в умовах економічної нестабільності й воєнних ризиків. Вивчення тенденцій скорочення або стабілізації відділень іноземних банків дає змогу оцінити їх стратегії адаптації, стійкість до кризових явищ та вплив на доступність фінансових послуг. Такий аналіз є ключовим для розуміння ролі іноземного

капіталу у підтриманні конкурентного середовища та фінансової стійкості банківського сектору України (рис. 2.2).

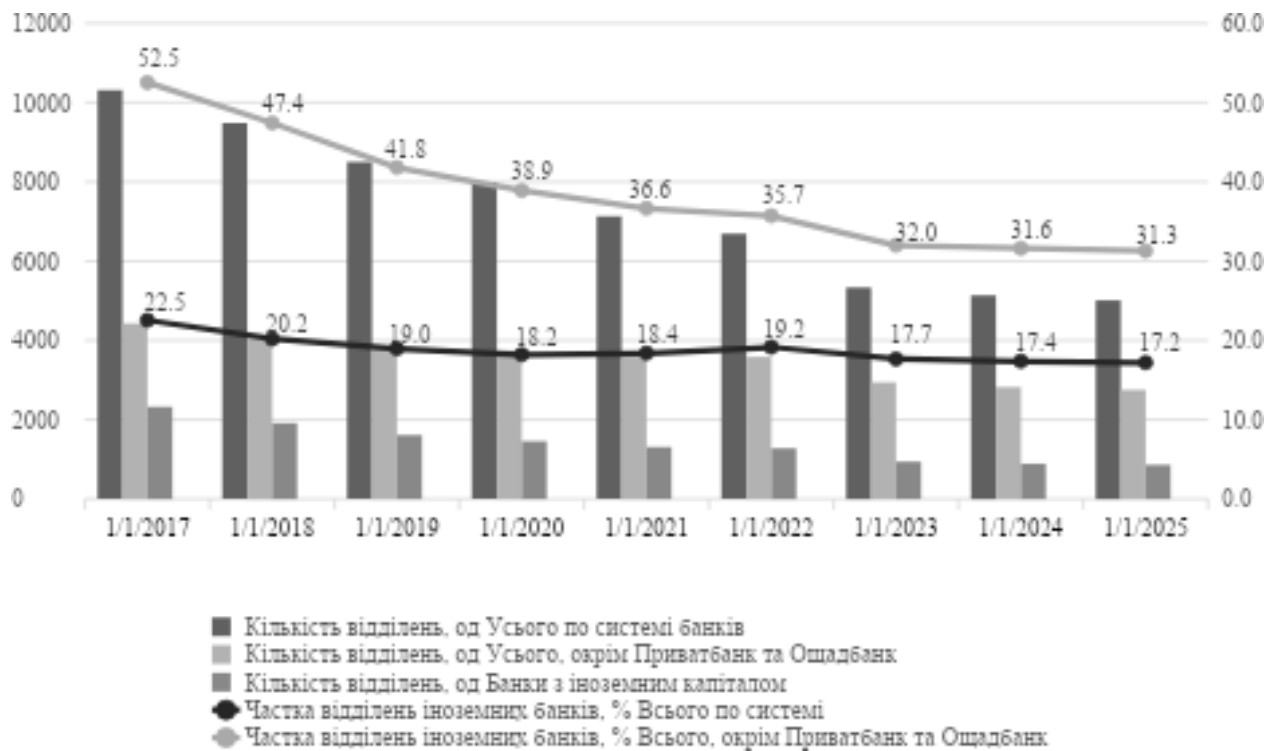

Рис. 2.2. Динаміка кількості відділень та частка відділень іноземних банків у банківській системі України за 2017-2024 рр.

Джерело: складено за [11].

Динаміка, відображена на графіку, свідчить, що іноземні банки залишаються помітним і стабільним сегментом банківської системи України, незважаючи на загальне скорочення мережі відділень у 2017–2024 рр. Хоча кількість їхніх фізичних підрозділів зменшується, темпи цього скорочення є помірними та більш плавними порівняно із загальною тенденцією по системі. Це вказує на виважену адаптаційну політику іноземних банків та їх здатність ефективно реагувати на виклики війни, криз та структурної трансформації ринку.

Частка відділень іноземних банків у загальній системі знижується з 52,5% на початок 2017 р. до близько 31,3% на початок 2025 р., однак навіть за умов воєнного часу вони продовжують утримувати значну частку мережі. Така

стійкість свідчить про стратегічну зацікавленість іноземних фінансових груп у присутності на українському ринку та їхню роль як стабілізуючого фактору.

Попри скорочення кількості відділень, іноземні банки демонструють здатність підтримувати конкурентоспроможність за рахунок інновацій, цифровізації та модернізації сервісних процесів. Їх відносно стабільна частка в системі підтверджує, що іноземний капітал продовжує відігравати важливу роль у розвитку банківської інфраструктури, навіть за умов високої невизначеності та геополітичної напруги.

Загалом аналіз підтверджує, що іноземні банки не лише зберігають свою позицію, а й виступають одним із ключових елементів забезпечення стійкості банківського сектору України.

Впродовж останнього десятиріччя український банківський сектор пройшов етап глибокої трансформації, внаслідок чого роль іноземного капіталу посилилася. Його присутність стала більш концентрованою, стабільною та системоутворюючою, що підтверджує стратегічне значення іноземних банків у подальшому відновленні та розвитку фінансової системи України. Саме тому, важливо детальніше проаналізувати іноземні банки, що здійснюють свою діяльність на території України (табл. 2.1).

Данні табл. 2.1 показують, що станом на 1 серпня 2025 р. банки з іноземним капіталом залишаються вагомими учасниками банківської системи України, забезпечуючи понад 26,5 % активів та 34,3 % статутного капіталу банківського сектору. Це свідчить про суттєву роль іноземного капіталу у формуванні фінансового потенціалу системи, а також про його вплив на рівень стабільності, ліквідності та конкурентного середовища банківського ринку.

Лідером серед іноземних банків за обсягом активів є АТ «Райффайзен Банк» (Британія, Австрія), на який припадає 6,9 % активів банківської системи України. Друге місце займає АТ «Укрсиббанк» (Франція, Британія) – 5,0 %, а третє – АТ «ОТП Банк» (Угорщина) з часткою 3,5 %. Сукупно ці три установи концентрують понад 15 % активів банківського сектору, що свідчить про високу концентрацію капіталу серед кількох великих гравців.

За показником статутного капіталу найбільшими інвесторами також виступають Райффайзен Банк (8,4 %), Укрсиббанк (6,0 %) та ОТП Банк (5,8 %). Висока частка цих банків у структурі власного капіталу банківської системи вказує на їхню фінансову стійкість і стратегічну довгострокову орієнтацію на український ринок.

Таблиця 2.1

**Характеристика комерційних банків, що здійснюють свою діяльність
на ринку України станом на 01.08.2025 р.**

Назва банку	Країна походження капіталу	Активи станом на 01.08.2025		Статутний капітал станом на 01.08.2025	
		млн. грн.	частка у БСУ, %	млн. грн.	частка у БСУ, %
АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК"	Британія, Австрія	243 085,0	6,9	34 066,2	8,4
АТ "УКРСИББАНК"	Франція, Британія	174 378,5	5,0	24 425,7	6,0
АТ "ОТП БАНК"	Угорщина	122 800,7	3,5	23 679,7	5,8
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	Франція	114 322,4	3,3	16 121,8	4,0
АТ "СІТІБАНК"	США	89 349,3	2,5	15 433,9	3,8
АТ "КРЕДОБАНК"	Польща	68 000,0	1,9	7 770,4	1,9
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	Німеччина	44 627,2	1,3	5 534	1,4
АТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	Нідерланди	29 467,8	0,8	6 267,3	1,5
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	Італія	13 278,9	0,4	1 989	0,5
АТ "ДОЙЧЕ БАНК ДБУ"	Німеччина	11 121,7	0,3	990	0,2
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	Греція	9 654,2	0,3	660,6	0,2
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	Швеція	9 130,7	0,3	1 365	0,3
АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	Німеччина, Туреччина	2 517,6	0,1	495,7	0,1
АТ "НЕКСЕНТ БАНК"	Туреччина	1 300,1	0,0	462,7	0,1
<i>Всього:</i>		933 034,1	26,5	139 262	34,27

Примітка: сумарні активи і загальний статутний капітал українських комерційних банків станом на 01.08.2025 р. становлять відповідно 3516013,0 млн грн і 406482,0 млн грн.

Джерело: складено за [27; 31; 32].

Помітну роль відіграють також банки з капіталом із Франції (Креді Агріколь Банк), Німеччини (ПроКредит Банк, Дойче Банк, Кредитвест Банк), Італії (Правекс Банк), США (Сітібанк) та Нідерландів (ІНГ Банк Україна). Їх присутність забезпечує диверсифікацію джерел капіталу та впровадження європейських стандартів ризик-менеджменту й корпоративного управління.

Загалом структура іноземного банківського капіталу в Україні характеризується переважанням європейських фінансових груп, що зумовлено орієнтацією українського банківського сектору на європейський фінансовий простір і довірою інвесторів до поступової макрофінансової стабілізації країни.

Наявність понад чверті всіх активів і третини статутного капіталу у власності іноземних банків підтверджує, що іноземний капітал не лише утримав позиції в умовах війни та економічних викликів, а й залишається ключовим фактором стійкості банківської системи. Водночас така концентрація іноземної участі потребує збалансованої державної політики, спрямованої на підтримку інвестиційної привабливості країни й захист національних інтересів.

Для ґрунтовнішої оцінки тенденцій розвитку банківської системи України розглянемо основні показники діяльності банків за групами власності капіталу за 2021–2024 рр. Представлені дані дають змогу простежити динаміку загальних активів, зобов'язань та власного капіталу банків з державною часткою, іноземним та приватним капіталом. Такий порівняльний аналіз дозволяє визначити, які саме групи банків демонструють найвищу стійкість, ефективність і здатність адаптуватися до макроекономічних викликів воєнного часу та після кризового відновлення. Особливу увагу приділено виявленню змін у структурі активів та капіталу, що відображають ступінь фінансової стабільності банківського сектору та роль кожної групи у забезпеченні економічного зростання держави (табл. 2.2).

За 2021–2024 рр. банківський сектор України демонструє позитивну динаміку розвитку у всіх групах комерційних банків, хоча темпи зростання показників суттєво різняться залежно від форми власності капіталу. Загалом спостерігається активізація банківської діяльності, збільшення обсягів активів, зобов'язань і власного капіталу, що свідчить про поступове відновлення довіри до фінансової системи та зміцнення її стабільності попри складні макроекономічні умови.

Домінуючу роль у банківській системі України зберігає група комерційних банків з державною часткою. Протягом 2021–2024 рр. загальні

активи цих банків зросли з 1232,6 млрд грн до 2088 млрд грн, тобто на 855,4 млрд грн або на 69,4 %.

Таблиця 2.2

**Показники діяльності комерційних банків України у розрізі
банківських груп за 2021–2024 рр.**

Показники	Роки					Відношення 2024 р. до 2021 р.	
	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025	абсолютне, +/-	відносне, %
Банки з державною часткою							
Загальні активи	1232,6	1173,1	1438,4	1854,8	2088,0	855,4	169,4
Зобов'язання	864,8	846,9	1438,5	1435,2	1644,8	780,0	190,2
Власний капітал	93,9	112,6	88,9	141,7	172,6	78,7	183,8
Банки іноземних банківських груп							
Загальні активи	637,2	709,2	755,9	806,7	923,9	286,7	145,0
Зобов'язання	472,4	546,2	620,3	672,2	765,9	293,5	162,1
Власний капітал	77,6	93	74,2	91,7	119,3	41,7	153,7
Банки з приватним капіталом							
Загальні активи	336,1	476	522,5	647,1	755,2	419,1	224,7
Зобов'язання	276,2	404,6	416,8	538,6	635,7	359,5	230,2
Власний капітал	38,0	50,0	52,8	63,3	76,4	38,4	201,1

Джерело: складено за [8; 32].

Аналогічно зросли зобов'язання – на 780 млрд грн, що свідчить про розширення масштабів операцій і залучення додаткових ресурсів, зокрема депозитних коштів населення і бізнесу. Щодо власного капіталу, то він зріс на 78,7 млрд грн (83,8 %), що підтверджує нарощення фінансової стійкості державних банків. Така динаміка пояснюється концентрацією державної підтримки, участю у фінансуванні бюджетних програм та стабільністю великих гравців – ПриватБанку, Ощадбанку та Укресімбанку.

Банки іноземних банківських груп продемонстрували помірне, але стабільне зростання. Їхні активи збільшилися з 637,2 млрд грн на початку 2021 р. до 923,9 млрд грн на початку 2025 р., що становить приріст 286,7 млрд грн або 45 %. Водночас зобов'язання зросли на 293,5 млрд грн (62,1 %), а власний капітал – на 41,7 млрд грн (53,7 %). Така динаміка свідчить про збереження інтересу іноземних інвесторів до українського ринку, однак помірні темпи

приросту порівняно з державними банками пояснюються виваженою політикою управління ризиками, характерною для міжнародних фінансових груп, а також обережністю щодо масштабування бізнесу в умовах війни.

Щодо банків з приватним капіталом, то їх група показала найвищі темпи зростання. За аналізований період активи збільшилися на 419,1 млрд грн, тобто у 2,2 рази, зобов'язання – на 359,5 млрд грн (130,2 %), а власний капітал – на 38,4 млрд грн (101,1%). Такі темпи свідчать про активний розвиток національних приватних банків, які швидше адаптуються до змін ринку, запроваджують інноваційні послуги та активно конкурують за клієнтів малого і середнього бізнесу. Приватний капітал демонструє високу гнучкість і ефективність управління, що дозволяє йому поступово зміцнювати свої позиції.

Отже, за 2021–2024 рр. банківська система України характеризується зростанням фінансових показників усіх груп банків, однак структура ринку залишається асиметричною – домінують державні банки, тоді як іноземні та приватні установи забезпечують конкуренцію й інноваційність. Іноземний капітал відіграє стабілізуючу роль, забезпечуючи впровадження міжнародних стандартів та підтримку довіри інвесторів, тоді як приватні банки є рушійною силою ринкової динаміки. Сукупно це формує більш збалансовану і стійку модель функціонування банківського сектору України.

Висновки до розділу 2

1. Визначено, що протягом 2016–2024 рр. український банківський сектор зазнав значних трансформацій: загальна кількість банків скоротилася майже вдвічі, що відображає процеси очищення та підвищення прозорості системи. Водночас частка банків за участю іноземного капіталу збільшилася з 14,5 % станом на 01.01.2016 р. до 31,1 % станом на 01.01.2025 р., що означає підвищення концентрації ринку та посилення ролі іноземних фінансових груп у національній банківській системі.

2. Аналіз діяльності банків за групами власності капіталу у 2021–2024 рр. показав різні темпи зростання. Державні банки демонструють найбільші абсолютні обсяги активів і власного капіталу, що обумовлено підтримкою держави та участю у фінансуванні бюджетних програм. Банки іноземних груп забезпечують стабільність і впровадження міжнародних стандартів корпоративного управління та ризик-менеджменту, що підвищує довіру міжнародних партнерів та інвесторів. Приватні банки характеризуються високими темпами зростання, гнучкістю та інноваційністю, активно реагують на зміни ринку та розширюють спектр послуг для населення та бізнесу.

3. Виявлено системоутворюючу роль іноземного капіталу у банківському секторі України, оскільки його частка станом на 01.01.2025 р. становить понад 24 % активів та 32 % власного капіталу, що свідчить про довгострокову зацікавленість міжнародних фінансових груп у діяльності на українському ринку та їхню здатність протистояти кризовим явищам, включно з економічними потрясіннями та військовими викликами. Водночас така концентрація капіталу вимагає від держави збалансованої політики, спрямованої на підтримку інвестиційної привабливості та водночас забезпечення фінансового суверенітету України.

4. Доведено, що сучасна структура вітчизняного банківського сектору формується взаємодією трьох ключових груп: державних банків, які забезпечують стабільність та підтримку економіки; іноземних банків, що інтегрують Україну у міжнародний фінансовий простір; і приватних банків, які стимулюють конкуренцію, інновації та ефективне управління ресурсами. Така модель функціонування створює більш стійку, конкурентну і збалансовану банківську систему, здатну адаптуватися до викликів глобалізованого світу та сприяти сталому економічному розвитку держави.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

У контексті повномасштабної війни, яка триває в Україні банківська система зазнала значного шоку, проте зуміла зберегти свою функціональність та стабільність. За цих умов роль іноземного капіталу у банківському секторі набула нової стратегічної ваги.

Станом на початок 2022 р. в Україні вже існувало відносно широке залучення іноземного капіталу у банківському секторі. Зокрема, це реалізовувалося через діяльність дочірніх філій міжнародних банківських груп таких як OTP Bank, Raiffeisen Bank та інших. Водночас у секторі були присутні окремі міжнародні фінансові інститути (IFC, ЄБРР), які брали участь у капітальних проектах і кредитуванні, а також діяла низка програм міжнародної підтримки у формі кредитів та грантів для МСБ та інфраструктурних проектів. За даними НБУ, станом на середину 2025 р. в Україні з 60 діючих банків 26 мали у своєму капіталі іноземних власників (з них 19 – з 100% іноземним капіталом) [18]. Тобто, майже половина банківського сектору формально залучає іноземні інвестиції. За таких обставин у воєнний період частина іноземних інвесторів тимчасово вивели капітал чи скоротили присутність на ринку, що підтверджують офіційні дані НБУ.

Воєнна ситуація спричинила також посилення державного регулювання та валютного контролю. З метою підтримки макростабільності НБУ фіксував офіційний курс гривні, накладав обмеження на операції з валютою та введені спеціальні ліміти на зняття коштів за кордоном [40, с. 17]. Ці заходи де-факто гальмували відплив валюти, але знизили привабливість ринку для іноземних інвесторів через обмеження репатріації капіталу [40, с.17]. Окрім того, у банківському секторі збільшилася частка проблемних активів (кредитів, що не обслуговуються), що негативно впливає на інвестиційну привабливість банків як об'єктів для вкладень. Невизначеність щодо подальшого ходу війни і

потенційних політичних змін залишаються додатковими ризиками для інвесторів.

Незважаючи на складні умови, існують важливі позитивні фактори, які роблять залучення іноземного капіталу корисним для України (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Позитивні і стримуючі фактори впливу на іноземних інвесторів

Назва	Значення
Позитивні фактори	
Підтримка ліквідності та фінансової стабільності	Іноземні інвестори та міжнародні організації зазвичай можуть забезпечити банкам довгострокове фінансування як у гривні, так і у валюті. Це допомагає покривати дефіцит ресурсів у періоди підвищених потреб економіки.
Трансфер технологій і досвіду	Міжнародні банківські групи вносять власні стандарти корпоративного управління, управління ризиками і системи комплаєнсу. Такі практики сприяють підвищенню ефективності та прозорості роботи вітчизняних банків, які залучають міжнародні інвестиції.
Зміцнення довіри до ринку	Присутність стабільних міжнародних банків (наприклад, Raiffeisen, OTP) є позитивним сигналом для інших інвесторів щодо перспектив українського фінансового сектору. Це створює психологічний «захисний буфер» для економіки та підвищує готовність до вкладання коштів у банківські активи.
Гарантії міжнародних партнерів	Інституції, як ЄБРР, Світового банку, USAID та ін. надають спеціальні програми підтримки, які за певних умов гарантують повернення інвестицій або страхують ризики. Наявність таких інструментів пом'якшує занепокоєння інвесторів про можливі втрати.
Стримуючі фактори	
Високі безпекові ризики та непередбачуваність	Непередбачуваність ситуації на фронті та ймовірність ескалації бойових дій прямо знижують бажання інвесторів вкладати кошти. Інвестори оцінюють такі ризики вищими, оскільки близькість бойових дій збільшує шанс втрати активів чи зміни економічної кон'юнктури.
Регуляторна та валютна нестабільність	Довготривале утримання фіксованого курсу гривні, обмеження на репатріацію капіталу й високі нормативи НБУ (запасів ліквідності тощо) ускладнюють роботу міжнародних банківських груп.
Проблемні кредити, макрофінансовий стан	Підвищений рівень невикористаних кредитів зменшує потенційну прибутковість банківського бізнесу і збільшує фінансовий ризик. Крім того, високі бюджетні дефіцити і потреба держави у їх фінансуванні вимагають заручитися зовнішньою допомогою, а не додатковими інвестиціями у банки.
Політичні ризики	Зміна владних еліт, можливі юридичні новації чи загальна політична нестабільність у післявоєнний період також відлякують інвесторів. Навіть при найкращих намірах труднощі у створенні прозорих правил та верховенстві права можуть затримати прихід нового капіталу.

Джерело: власні дослідження.

Наведені фактори демонструють, що іноземний капітал має як суттєві переваги для українського банківського сектору, так і об'єктивні обмеження. З одного боку, він є джерелом стабільності, ліквідності та впровадження нових управлінських практик, з іншого – супроводжується ризиками, що вимагають виваженого підходу держави та інвесторів. Врахування цих протилежних тенденцій є необхідною передумовою для формування прогнозних сценаріїв подальшого розвитку.

Визначені позитивні та стримуючі фактори дають змогу окреслити кілька можливих сценаріїв впливу іноземного капіталу на банківську систему України. Їх побудова враховує не лише поточні макроекономічні умови та рівень безпекових ризиків, а й потенційні зміни регуляторного середовища та міжнародної підтримки. Відтак прогнозування розвитку банківського сектору в умовах війни дозволяє сформулювати практичне бачення його майбутніх трансформацій (рис. 3.1).

**Рис. 3.1. Сценарії впливу іноземного капіталу
на банківський сектор України**

Аналіз прогнозних сценаріїв показує, що успішне використання іноземного капіталу безпосередньо залежить від здатності України створити передбачувані та прозорі умови для інвесторів. Перспективи інтеграції міжнародних фінансових ресурсів у банківську систему визначаються ефективністю внутрішніх реформ, рівнем макрофінансової стабільності та активною співпрацею з міжнародними партнерами. Це підкреслює необхідність переходу від теоретичних прогнозів до конкретних практичних кроків, які забезпечать максимальну віддачу від іноземних інвестицій у банківському секторі.

Аналіз прогнозних сценаріїв показує, що іноземний капітал може стати ключовим чинником післявоєнного відновлення українського банківського сектору та економіки загалом. Як зазначають Сус Л. та Овсійчук К., «присутність іноземних банківських груп підвищує рівень довіри до фінансової системи та стимулює впровадження сучасних стандартів корпоративного управління, управління ризиками та комплаєнсу. Це не лише зміцнює банківський сектор у короткостроковій перспективі, а й закладає основу для його інтеграції у глобальний фінансовий простір» [33].

Хома І. та Папірник С. підкреслюють, що «банки з іноземним капіталом у кризові періоди демонструють вищу стійкість та більш ефективно дотримуються вимог регулятора. Це свідчить про те, що у післявоєнний період вони можуть стати «якорями стабільності» для всього фінансового ринку, залучаючи нові інвестиції та сприяючи відновленню довіри населення й бізнесу до банківської системи» [35].

Для комплексного розуміння впливу іноземного капіталу на банківську систему України доцільним є використання методів функціонального моделювання. Застосування нотації IDEF0 дозволяє у структурованій формі відобразити ключові елементи процесу, визначити зовнішні фактори, інституції-учасників, потоки інформації та очікувані результати. Такий підхід забезпечує системне бачення того, як саме іноземний капітал входить у банківський сектор, яким чином він контролюється, регулюється та

трансформується у кінцевий економічний результат. Представлені нижче моделі узагальнюють основні процеси оптимізації впливу іноземного капіталу й демонструють логіку перетворення вхідних даних на збалансовану та стійку банківську систему.

Перша модель (Додаток А) відображає загальну структуру процесу оптимізації впливу іноземного капіталу. На ній чітко показано:

- *головні зовнішні фактори*: політика НБУ, законодавство України, міжнародні вимоги, стратегія Нацбанку, поточний стан фінансової системи, ризики та загрози;
- *основних учасників процесу* – державні органи, міжнародні партнери, комерційні банки, НБУ;
- *ключову ціль процесу* – створення збалансованої банківської системи, підвищення довіри інвесторів і захист економічного суверенітету.

Ця модель демонструє, що вплив іноземного капіталу є багатофакторним процесом, який потребує узгодженої взаємодії державних інституцій та банківського сектора. На цьому рівні визначаються стратегічні напрямки, від яких залежить ефективність подальших кроків у сфері регулювання та контролю іноземних інвестицій.

Друга модель (Додаток Б) деталізує загальний процес і розкриває п'ять ключових функцій:

- *розроблення регуляторної політики* — базовий етап, який визначає правила допуску, обмеження та вимоги до іноземних банків і інвесторів;
- *моніторинг і контроль іноземного капіталу*. забезпечує безперервний нагляд за тим, як іноземні банки впливають на ринок, фінансову стабільність та рівень ризиків;
- *підтримка вітчизняного банківського сектору* дає можливість зберегти баланс між присутністю іноземних банків і конкурентоспроможністю українських фінансових установ;

- *гарантування прозорості для інвесторів* створює умови відкритості, які є критично важливими для цивілізованого залучення іноземного капіталу;

- *забезпечення балансу між інвестиційною привабливістю та фінансовим суверенітетом* – найважливіший стратегічний блок, який запобігає надмірній залежності від іноземного капіталу та захищає інтереси держави.

Дана деталізована модель показує логіку послідовної роботи всіх інституцій та інструментів, які дозволяють управляти впливом іноземних банків. Вона відображає комплексність процесів, що включають регулювання, контроль, підтримку, інформування та балансування ризиків.

Аналіз представлених моделей свідчить, що оптимізація впливу іноземного капіталу — це не одноразова дія, а безперервний і багаторівневий процес, який охоплює як нормативне забезпечення, так і практичні механізми контролю та підтримки фінансової стабільності. Саме поєднання цих елементів формує основу ефективної політики держави щодо залучення іноземних інвестицій у банківський сектор.

Результати функціонального моделювання дозволяють не лише систематизувати чинники впливу іноземного капіталу та визначити механізми його регулювання, але й окреслити стратегічні напрями подальшого розвитку банківського сектору. Отримані моделі демонструють, що ефективність залучення іноземного капіталу безпосередньо залежить від здатності держави забезпечити баланс між відкритістю фінансового ринку та збереженням економічного суверенітету.

Узагальнення результатів аналізу та моделювання процесів функціонування іноземних банків дозволяє окреслити низку стратегічних перспектив, які випливають із виявлених закономірностей впливу зовнішнього капіталу на стійкість і динаміку банківської системи:

1. Формування довгострокової стратегії управління іноземною участю.

Модель IDEF0 підтвердила, що ефективність діяльності іноземних банків зумовлена балансом між ринковими стимулами та регуляторними

обмеженнями. Це актуалізує потребу у розробленні комплексної державної стратегії, спрямованої на оптимізацію рівня відкритості фінансового ринку, мінімізацію зовнішніх вразливостей та підтримання макрофінансової стабільності.

2. Підсилення ролі іноземних банків у структурній модернізації сектору. Функції інформаційного забезпечення, контролю та ресурсної підтримки, виділені в моделі, засвідчують потенціал іноземних банків як каталізаторів технологічного оновлення, впровадження стандартів корпоративного управління та розвитку сучасних практик ризик-менеджменту. Це відкриває можливості для підвищення конкурентоспроможності національного банківського середовища.

3. Удосконалення регуляторних механізмів із фокусом на системні ризики. Ключову роль у забезпеченні стабільності відіграє нагляд, спрямований на запобігання надмірній концентрації іноземного капіталу. Подальший розвиток макропруденційних інструментів, уточнення нормативів участі іноземних інвесторів та зміцнення стрес-тестування дозволять підвищити стійкість сектору до зовнішніх шоків.

4. Розбудова збалансованого інституційного середовища взаємодії з міжнародними фінансовими групами. Інформаційні та контрольні потоки, відображені у моделі IDEF0, підкреслюють необхідність підвищення прозорості ринку, удосконалення практик корпоративного управління та розширення комунікацій між державою, регуляторами та банками з іноземною участю. Це сприятиме зниженню інформаційних асиметрій та формуванню стійких партнерств.

5. Розвиток фінансової інфраструктури та цифрових сервісів. Іноземні банки традиційно виступають драйверами інновацій, що створює сприятливі передумови для інвестування у цифрову інфраструктуру, впровадження фінтех-рішень та модернізацію банківських продуктів. Це є критично важливим для підвищення якості фінансових послуг у контексті посткризового відновлення.

6. *Поглиблення євроінтеграції фінансового сектору.* Присутність іноземних банків, особливо європейських, сприятиме подальшій гармонізації регуляторних стандартів із нормами ЄС, зміцненню прозорості фінансових операцій та поступовій інтеграції української фінансової системи до єдиного європейського ринку.

7. *Мобілізація ресурсів для післявоєнної відбудови.* Іноземні банки та міжнародні організації (ЄБРР, Світовий банк) здатні забезпечити довгострокове фінансування стратегічних проєктів – від інфраструктури та енергетики до аграрного розвитку. Це формує можливість прискореної капіталізації економіки через стабільні зовнішні інвестиції.

8. *Активізація механізмів державно-приватного партнерства.* Поєднання державних гарантій та ресурсної бази іноземних інвесторів створює умови для реалізації масштабних інфраструктурних, соціальних та інноваційних проєктів, підвищуючи ефективність використання фінансових ресурсів.

9. *Посилення конкуренції і зростання ефективності банківського сектору.* Присутність іноземних установ стимулює розвиток конкуренції, що сприяє зниженню вартості послуг, підвищенню їхньої якості та оптимізації операційної діяльності банків. У довгостроковій перспективі це сприятиме оздоровленню фінансової системи та росту її продуктивності.

Водночас для реалізації цих перспектив необхідно створити відповідні умови: зменшити валютні обмеження, запровадити дієві механізми захисту прав інвесторів, удосконалити судову систему та забезпечити прогнозовану макрофінансову політику. Тому що, лише комплексне поєднання внутрішніх реформ та міжнародної підтримки здатне зробити український банківський сектор привабливим для довгострокових інвестицій [18]. Як зазначають міжнародні експерти, валютні обмеження, запроваджені на початку війни, згодом стали істотним бар'єром для нових інвестицій. У 2024 р. НБУ почав лібералізацію валютного контролю – було дозволено переказ дивідендів, спрощено розрахунки з імпорту [41]. Подальше послаблення цих обмежень

(зокрема дозвіл на повноцінну конвертацію гривні та репатріацію капіталу) полегшить прихід іноземних інвесторів і сприятиме конкурентності українських банків на міжнародній арені. Отже, іноземний капітал може стати не лише джерелом стабільності у воєнний період, але й одним із ключових драйверів економічного зростання та фінансової інтеграції України після завершення війни.

Висновки до розділу 3

1. Виявлено, що іноземні банки відіграють водночас стимулюючу та стримуючу роль у розвитку фінансового сектору. Модель IDEF0 дала змогу систематизувати ключові функції, механізми регулювання та фактори, які визначають характер взаємодії між іноземними учасниками ринку та національними інституціями.

2. Встановлено, що іноземний капітал сприяє посиленню конкуренції, впровадженню інновацій та підвищенню стандартів фінансового управління, проте потребує чітких інструментів контролю з боку держави з метою запобігання надмірній залежності від зовнішніх фінансових груп. Візуалізація процесів через моделі дозволила охопити причинно-наслідкові зв'язки та сформувати комплексне бачення впливу іноземних банків на стійкість банківського сектору.

3. Обґрунтовано, що результати моделювання створюють методологічне підґрунтя для визначення перспектив подальшого розвитку сектору та формування збалансованої політики щодо залучення іноземного капіталу, яка має забезпечувати одночасно фінансову стабільність, конкурентність та інтеграцію України у глобальний фінансовий простір.

4. Сформовано системні узагальнення щодо стратегічної ролі іноземних банків у модернізації банківської системи: іноземний капітал сприяє цифровій трансформації сектору, прискорює впровадження європейських стандартів, розширює доступ до міжнародних ринків та є важливим джерелом ресурсів для післявоєнної відбудови економіки.

ВИСНОВКИ

1. Узагальнено теоретичні засади функціонування іноземного капіталу, що дозволило визначити його сутнісні характеристики, переваги та обмеження в умовах глобалізації та високої турбулентності фінансових ринків. Доведено, що іноземний капітал є необхідним елементом інтеграції банківської системи України до світового фінансового простору, але потребує чіткого регуляторного супроводу.

Визначено, що протягом 2016–2024 рр. український банківський сектор зазнав значних трансформацій: загальна кількість банків скоротилася майже вдвічі, що відображає процеси очищення та підвищення прозорості системи. Водночас частка банків за участю іноземного капіталу збільшилася з 14,5 % станом на 01.01.2016 р. до 31,1 % станом на 01.01.2025 р., що означає підвищення концентрації ринку та посилення ролі іноземних фінансових груп у національній банківській системі. Попри високі ризики, іноземні банки зберегли стабільність та забезпечили значну частку ліквідності банківської системи, продемонстрували вищу стійкість порівняно з вітчизняними установами.

2. Виявлено системоутворюючу роль іноземного капіталу у банківському секторі України, оскільки його частка станом на 01.01.2025 р. становить понад 24 % активів та 32 % власного капіталу. Іноземні банки сприяють інтеграції національної фінансової системи у міжнародний простір, підвищенню якості управління та запровадженню високих стандартів обслуговування. Водночас така концентрація капіталу вимагає від держави збалансованої політики, спрямованої на підтримку інвестиційної привабливості та водночас забезпечення фінансового суверенітету України.

3. Виявлено ризики та загрози, пов'язані з високою часткою іноземного капіталу, зокрема валютні, регуляторні, політичні та системні ризики. Підкреслено, що надмірна концентрація іноземного капіталу може

створювати залежність від зовнішніх рішень та підвищувати вразливість фінансової системи у періоди глобальної нестабільності.

4. Обґрунтовано на основі сценарного аналізу та моделювання IDEFO можливі сценарії розвитку участі іноземного капіталу у післявоєнний період. Моделі продемонстрували, що ефективність залучення іноземного капіталу визначається узгодженістю регуляторних механізмів, рівнем прозорості ринку, інституційною взаємодією та здатністю держави забезпечити баланс між інвестиційною привабливістю та фінансовим суверенітетом.

5. Сформовано системні узагальнення щодо стратегічної ролі іноземних банків у модернізації банківської системи. Зокрема, іноземний капітал сприяє цифровій трансформації сектору, прискорює впровадження європейських стандартів, розширює доступ до міжнародних ринків та є важливим джерелом ресурсів для післявоєнної відбудови економіки.

6. Розроблені практичні рекомендації спрямовані на забезпечення збалансованого використання іноземного капіталу, мінімізацію ризиків його присутності та створення умов, за яких іноземні банки виступатимуть драйверами технологічного й структурного оновлення банківського сектору України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балицька М. В., Пукас Т. В. Функціонування державного банківського сектору в умовах воєнного стану в Україні. Ефективна економіка. 2023. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_4_45 (дата звернення: 10.04.2025).
2. Береславська О. І. Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. Економіка та суспільство. 2024. № 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3649/3578>
3. Булюк В. В. Теоретичні аспекти ризиків присутності іноземного капіталу у банківській системі України. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2020. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtu_2020_2_10 (дата звернення: 27.10.2025 р.).
4. Гой Ю. Ю., Теребух М. І. Діяльність банків з іноземним капіталом в Україні. Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність: матеріали І Міжнар. наук. конф. Вінниця. 2021. Т. 1. С. 42-44.
5. Гордієнко Л. А., Сарана Л. А. Сценарії функціонування банківської системи України в умовах пандемії COVID-19. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2021. № 29. С. 75-81.
6. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. Scientia Fructuosa. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2022. № 144 (4). С. 122–133.
7. Заячківська О. В., Сиротюк О. Ю. Фінансова безпека банківського сектору України. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2023. Вип. 1. С. 33-41
8. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). Наглядова статистика. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/aggregation_2025-01-01 (дата звернення: 02.10.2025).

9. Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України. *Вісник Національного банку України*. 2011. № 10. С. 84–90.
10. Кількість банків в Україні (2008-2025). Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 30.09.2025).
11. Кількість структурних підрозділів банків (у розрізі банків). Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 20.10.2025).
12. Котік Б. С., Смолінська С. Д. Функціонування банківського сектору України в період воєнного стану. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 213-217.
13. Кочорба В. Ю. , Манець О. В. Ефективність діяльності банків з іноземним капіталом на основі економетричного моделювання. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія : Економічні науки. 2021. № 5 (1). С. 29-37.
14. Кулиняк І. Банки з іноземним капіталом: рейтингування та роль у забезпеченні сталого розвитку фінансового сектору України. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2018. № 3. С. 36-50.
15. Міністерство фінансів України: офіційний веб-сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 25.04.2025).
16. Мороз Н., Червінська О., Наквацький М. Розвиток банківського сектору України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-41> (дата звернення 01.10.2025)
17. Негода Я. О. Іноземний капітал у банківській системі України : теоретичні засади та сучасні тенденції. *Наукові записки*. 2023. № 2. С. 45–49.
18. Основні показники діяльності банків. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/>
19. Основні показники діяльності комерційних банків України. Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2025).
20. Приказюк Н., Сацюк М. Банки з іноземним капіталом в Україні : суперечності та перспективи розвитку. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30, № 1(1).

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2020_30_1\(1\)___22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2020_30_1(1)___22) (дата звернення: 17.10.2025 р.).

21. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 10.10.2025 р.).

22. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. №679. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 15.10.2025)

23. Прокопенко Н., МIRONЧУК В., ШЕПЕЛЬ І. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. №41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-33>

24. Редич А. Перспективи використання іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі : *Студентські наукові читання 2025* : матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 27 листопада 2025 р. Житомир : Поліський національний університет. 2025. С. 71-75.

25. Редич А. П. Сучасний стан функціонування іноземного капіталу у банківському секторі України. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 6-7 листопада 2025 р. Житомир : Поліський національний університет. 2025. С. 297-304.

26. Редич А. Теоретичні засади виникнення дефіциту бюджету та його впливу на економіку. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали IX науково-практичної студентської конференції (30 травня 2025 р.), Житомир : Поліський національний університет. 2025. С. 13-17.

27. Розширений пошук банків. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/supervision/institutions?page=1&perPage=5&search=&status=1&uid=&suid=&date_from=&date_to=&fb_date_from=&fb_date_to=7 (дата звернення: 02.10.2025).

28. Стеблак Д. М., Білавич Ю. Ю. Іноземний капітал в банківській системі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. №45. С. 15–19.
29. Степурко В. П. Прямі іноземні інвестиції в банківський сектор України : оцінка впливу. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КНЕУ, 2023. С. 68–72.
30. Сугоняко О. А. Уроки банківської кризи 2008-2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України. Аналітичні записки Інституту стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.aub.org.ua> (дата звернення: 27.10.2025 р.).
31. Сумарні активи українських комерційних банків з 2024 по 2025 рр. Активи банків України (2008-2025). Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/> (дата звернення: 02.10.2025).
32. Сумарні пасиви українських комерційних банків на 1.09.2025 р. Основні показники діяльності банків. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/> (дата звернення: 02.10.2025).
33. Сус Л., Овсійчук К. Оцінка впливу іноземного капіталу на діяльність банківської системи України в умовах сучасних викликів і загроз. *Економіка та суспільство*, (68). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-89>
34. Табенська Ю.В. Іноземний капітал в банківському секторі України. Інвестиційно-інноваційна діяльність. Інтелект XXI. №3. 2018. С. 126-128.
35. Хома І., Папірник С. Вплив іноземного капіталу на стабільність банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2022. (43). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-10>.
36. Щуревич О. І. Проблеми функціонування та регулювання банків з іноземним капіталом в Україні. Стратегія економічного розвитку України. 2016. № 38. С. 97-109.

37. Ющик Ю., Мороз Н. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи України. *Logos. Молодіжний науковий журнал*. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/12876>

38. Яковенко І. Перспективи залучення іноземного капіталу в банківську систему України. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали VII науково-практичної студентської конференції, 30 травня 2024 р. Житомир: Поліський університет. 2024. С. 116-118.

39. Levine R. Foreign Bank Entry and Capital Access. World Bank Policy Research Working Paper, 2001. P. 62.

40. Stiglitz J. Globalization and Its Discontents. New York: W.W. Norton & Company, 2002. P. 282.

41. Removing Bottlenecks for the Private Sector in Ukraine. Center for Strategic and International Studies (CSIS). 2024. URL: <https://www.csis.org/analysis/removing-bottlenecks-private-sector>